

колективов), опираясь на педагогический опыт народных артистов Украины Д. Якубович и В. Самарцева.

Ключевые слова: камерно-вокальная музыка, исполнительство, творчество.

Telnova Yu. V. Rachmaninoff Chamber Vocal Heritage in Contemporary Performance Practice

This article analyzes the work of an outstanding Russian composer, vocal music representative historical period late XIX - early XX century. The aim of the study was to build a complete panorama of chamber and vocal works by Rachmaninov in its artistic and methodological aspects, which is implemented on the basis of a certain composer of «technology» and finds its expression in various variadic Performing treatments.

The author emphasizes the importance of chamber vocal heritage Rachmaninov in educating generations of performers (pianists, singers, conductors, choirs and symphony orchestras), based on the teaching experience of national artists and Ukraine D.Yakubovich V.Samartseva.

Key words: chamber-vocal music, performing, and creativity.

Стаття надійшла до редакції 16.02.2013 р.

Прийнято до друку 31.05.2013 р.

Рецензент: к. п. н., доцент Сбітнева Л. М.

УДК 37.015.31:7

В. В. Томашевський

**ЕСТЕТИЧНА КУЛЬТУРА ОСОБИСТОСТІ
ЯК ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНА КАТЕГОРІЯ**

Сучасна програма розвитку української освіти передбачає розв'язання питань гуманізації суспільства та гуманітаризації навчального процесу, підвищення рівня духовної культури особистості, розширення її світоглядних орієнтирів, формування світосприйняття свого існування в нерозривній єдності суспільних та природних факторів, тобто усвідомлення себе не тільки як частини соціуму, але й як істоти природної, що несе відповідальність за майбутнє життя на планеті. В світлі вирішення цих завдань естетична культура є одним із головних чинників, що суттєво впливають на формування особистості, на її подальшу предметно-практичну діяльність за законами краси, свідому орієнтацію в інформаційному просторі та житті, покликана стати міцною стрижневою основою для духовного та професійного самовдосконалення.

Дослідження в галузі естетичної культури в різні роки входили до кола зацікавлень багатьох сучасних фахівців. До них слід віднести праці та публікації С. Абрамович, І. Андрощук, О. Бабічева, В. Бутенка, О. Вознюк, Л. Гарбузенко, О. Глузмана, І. Зязюна, Т. Зюзіної, М. Кагана, О. Колеснікової, Л. Левчук, В. Лозового, Л. Масол, Л. Матвеевої, Н. Межової, Н. Миропольської, Н. Ничкало, О. Рудницької, Л. Святош, В. Толстих, В. Швирки, О. Щолокової та ін. В них розглядаються загальні світоглядні, культурологічні, естетичні та мистецько-педагогічні проблеми, питання освітніх завдань, що стосуються окремих вікових та професійних груп загальноосвітньої та вищої школи. В розкритті механізмів функціонування складових естетичної культури і зокрема, естетичної свідомості та окремих її елементів значну роль відіграють праці вітчизняних вчених Б. Ананьєва, Л. Виготського, М. Гальперіна, С. Голдентрихта, Л. Зеленова, Г. Куликова, О. Леонтєва, П. Симонова, Д. Узнадзе та ін.

Загальноприйняте (М. Гальперин, С. Голдентрихт, Є. Громов, А. Калинин, М. Каган, О. Лармин, Д. Лихачев, А. Лосев, Ю. Лотман В. Нестеренко, Л. Новикова, С. Раппопорт, В. Скатерщиков та ін.), що серед різноманітних структурних утворень естетичної культури було виявлено її основні компоненти: естетичну свідомість та естетичну діяльність, а також різні типи зв'язків поміж ними.

Для наших подальших досліджень важливо визначення естетичної культури як психолого-педагогічної категорії, з'ясування психологічних механізмів окремих компонентів естетичної свідомості, їх взаємозв'язок та роль у педагогічному процесі. Саме це і стало метою нашої статті.

Серед значної кількості розробок вітчизняних вчених в галузі естетичної культури, найбільш повною, на нашу думку, з точки зору суб'єкт-об'єктної зумовленості естетичного відношення, естетичної суб'єктивації та естетичної діяльності естетичною свідомістю, що відображують побутові, теоретичні, світоглядні та соціально-психологічні рівні, є класифікація груп елементів останньої (за Л. Зеленовим та Г. Куликовим) як результати:

- чуттєвого контакту з естетичним об'єктом (відчуття, сприйняття, емоції, почуття) як єдність пізнавально-інформативних (відчуття і сприйняття) і рефлексивно-оцінних (емоції і почуття) елементів чуттєвого характеру;
- неконтактної чуттєво-раціональної реакції суб'єкта на об'єкт: переживання, судження, думки на основі рефлексивних форм інформаційно-пізнавального характеру – уявлення і образи;
- теоретичного осмислення: констатації і оцінки естетичного об'єкту, що існують в формі естетичних понять, теорій, концепцій, вчень;
- внутрішньої суб'єктивної реакції людини без спрямованості на об'єкт, реакції, що призводять до зміни естетичних настанов суб'єкта: переконання, погляди, ідеали, смаки;

- внутрішньої суб'єктивної реакції людини з орієнтацією на об'єкт: інтереси, цілі;
- естетичної суб'єктивності, що має настанову на об'єктивуючу творчість, результати внутрішнього спонукання до об'єктивуючої діяльності: задуми, ідеї, плани, програми тощо [6, с.40].

В психології під *почуттями* загальноприйняте називати емоції, що виникають на базі складних соціальних і ідеальних (духовних, культурних) потреб людини, тоді як емоція, в свою чергу, як вияв почуття, є «переживання людиною свого відношення до оточуючого світу і до самого себе» [13, с.34].

Естетичним почуттям є стійка (що повторюється) емоційна реакція на явища як естетичні об'єкти, здатність людини отримувати естетичні враження і переживати їх, а також це безпосередньо і саме переживання (насолюда красою, хвилювання при сприйнятті піднесеного, емоція, що викликана трагічним і комічним в житті і мистецтві).

Згідно з „інформаційною теорією емоцій” (П. Симонов та ін.), „емоція є відображенням будь-якої актуальної потреби (її якості і величини) і оцінки мозком вірогідності (можливості) задоволення цієї потреби на основі генетичного і раніше набутого досвіду. Подібну оцінку мозок виробляє, зіставляючи інформацію про засоби, прогностично необхідні для досягнення мети (задоволення потреби), з інформацією про засоби, якими реально володіє суб'єкт” [13, с.33].

Розглядаючи емоцію з точки зору нейрофізіології, П. Симонов зазначає, що в цьому випадку емоція – є активний стан системи спеціалізованих мозкових утворень, які спонукають суб'єкта змінити свою поведінку в напрямку мінімізації (послаблення, переривання) або максималізації (посилення, подовження, повторення) цього стану [13, с.33]. В одному випадку зниження людиною вірогідності задоволення потреби виникають негативні емоції страху, гніву, горя та ін., а в іншому – позитивні (радість, задоволення та ін.); якщо прогноз співпадає з отриманою інформацією про повну відповідність необхідного з тим, що вже мається, то емоція відсутня. Різноманітність емоцій, таким чином, характеризується значною кількістю і якістю існуючих потреб, що виникають на основі емоційного стану. Оскільки домінування однієї потреби це досить рідкісний випадок і в основному це вплив двох або більше потреб, що мають одночасно різну перспективу їх задоволення, то генеруючи кожна свою емоцію, вони утворюють єдиний „емоційний акорд” [13, с.34]. Вчений робить важливий висновок, що не почуття втілюються в художньому творі, а витвір мистецтва перетворюється в почуття. Для глядача важливими є не емоції автора, а те „повідомлення” про світ і людину, про добро і лихо, про правду і справедливість, яке несе в собі твір; тому, якщо воно значне і правдиве, а головне, глядач, читач або слухач відчувають в цьому гостру потребу, то емоційний відгук стає сильним і має очевидний бажаний ефект співпереживання [13, с.35].

Л. Виготський, аналізуючи характер психологічного впливу на естетичні процеси, що відбуваються всередині людської психіки, формулює закон естетичної реакції людини на твір мистецтва, згідно якого естетичне почуття як один із зазначених нами компонентів естетичної свідомості виникає при сприйнятті такого твору мистецтва, в якому спостерігається „внутрішній розлад між змістом та формою” і де „саме формою досягає художник того ефекту, що зміст знищується, ніби згасаючи” [2, с.270]. Називаючи таке знищення змісту формою катарсисом (очищенням), до якого зводиться по суті естетична реакція як така, він пояснює, що в даному випадку „нестерпні і неприємні афекти (форми і змісту) зазнають певного розряду, знищення, перетворення в протилежні”, тобто в складні перетворення почуттів. Завдяки цьому розряд нервової енергії, який складає сутність будь-якого почуття, при цьому процес здійснюється в протилежному напрямку, аніж це має місце зазвичай, і тоді, сприймаючи мистецтво, це „стає найсильнішим засобом для найбільш доцільних і важливих розрядів енергії” [2, с.268].

Такої ж думки щодо функціонування і протікання естетичної емоції, але в більш широкому розумінні в плані сприйняття довколишнього світу і П. Гаврилюк. Він вважає, що „первинна естетична емоція – це психофізіологічна реакція-відповідь, пов’язана зі збудженням нашої зацікавленості до предметів і явищ об’єктивного світу. В результаті взаємодії з цими предметами і явищами людину вражають будь-які окремі їх якості (колір, ритм, симетрія та ін.), викликаючи особливу емоцію, яка надає початок процесу естетичного сприйняття. Таким чином, первинна естетична емоція, не будучи ще специфічно естетичним сприйняттям, викликає в нас зміну спрямованості – перехід від точки зору півсвідомо-інтуїтивної до усвідомлено-оцінної” [3, с.30]. Як видно, естетичне сприйняття є, насамперед, чуттєво-емоційним і від рівня розвитку здатності людини до естетичного сприйняття залежить і сила естетичного впливу на нього дійсності і мистецтва.

З точки зору людських потреб механізм протікання оцінки середовища відбувається в результаті певних змін, що виникають в організмі при його функціонуванні, людина виявляє нестачу чого-небудь життєво важливого, що може бути врівноважене за рахунок середовища і це виступає в необхідному практичному вираженні – потребі. Виявлення людиною своїх особистих потреб відбувається завдяки системі емоцій, що виступають оцінними інструментами внутрішнього негативного стану, і слугують для встановлення доцільної кореляції між індивідом і навколишнім середовищем [3, с.37].

Цінність же будь-якої речі для людини – це не просто властивості предметів або людей, а специфічні взаємовідносини між певними якостями, активно спрямовані на потреби суб’єкта. [3, с.36]. За визначенням, наданим В. Тугариновим, „цінності суть ті явища природи і суспільства, які корисні, необхідні для людини історично визначеного суспільства ... в якості дійсності, мети або ідеалу” [12, с.15].

На відміну від цінності естетична оцінка зумовлена як окремими рисами людини (рівень знань та їх характер, ступінь розвитку чуттєвості і емоційності, різноманітні індивідуальні нахили, особливості та ін.), так і їх цілісним характером, що формується на основі естетичної здатності людини [7, с.168]. Вона емоційна і чим вона змістовніша, тим глибше коріниться в почуттях і емоціях людини. На думку В. Корнієнка, естетична оцінка по відношенню до предмета чи явища формується ментально і висловлює в емоційній формі відношення людини як цілісної системи до аналогічних цілісних системних утворень, якими є інші люди, предмети, явища тощо. Саме тому, для виникнення оцінки „достатньо одного штриха або властивості, що виявляється у вчинку людини, щоб ми оцінили її в цілому”; багаторазове повторення свого відношення до різних предметів чи ситуацій поєднується в узагальнені образи, тому достатньо однієї характерної деталі, щоб у свідомості виник весь образ в цілому [7, с.185].

На цілісність та універсальність, що притаманні естетичній цінності, вказували М. Каган, Л. Столович та ін., підкреслюючи синтетичність її природи, різноманітність значень, надбудованість над іншою будь-якою цінністю. По-різному підходять дослідники і до з'ясування змісту естетичної цінності. Серед змістовних характеристик естетичної цінності існує і розуміння її як „відповідності предмета людської потреби в досконалості” (А. Щебро, Д. Джола), і як „відображення людської інформації, що складає ідеальну міру людини” (О. Сисоєва), і як прекрасне в природі, людині і у творах мистецтва (С. Анісімов).

Переведена або закодована мовою емоцій *потреба* набуває активної форми і стає прагненням особистості до чого-небудь, тобто потребує реалізації певних цінностей. На цьому рівні емоції виступають вже не просто оцінками, а й стимулами до дії (наприклад, голод збуджує організм для пошуку їжі), і створюють своєрідні оцінно-стимулюючі комплекси (рефлекси) як часткові еталони загальної емоційної програми. Рефлексивна націленість потреб особистості на певні об'єкти є новою емоційною оцінкою, але вже не внутрішнього стану людини, а предметів чи явищ зовнішнього середовища. Тому за відсутності в середовищі цінностей, необхідних людині, вона відноситься до такого середовища байдуже [3, с.37].

Досвід цілого ряду вітчизняних і зарубіжних вчених, спираючись на дослідження нейрофізіології та психології, заперечує, що естетичні емоції не мають нічого спільного з „нижчими” емоціями і виступають, нібито, складовим елементом естетичної свідомості. Натомість, вони сходяться на тому, що „наші духовні почуття є по суті окультуреними, олюдненими емоціями” [3, с.38]. В суспільній практиці формуються і розвиваються, перш за все, елементарні естетичні почуття (кольору, форми, музичне почуття та ін.) в межах зовнішнього, побутового уявлення про естетичну природу явищ, а вже потім, в результаті

практичної діяльності збагачується естетичне відношення людини до дійсності. Естетичні почуття складаються на базі всіх без винятку людських відчуттів і, в першу чергу, зорових та слухових, оскільки вони, на відміну від дотику, нюху та смаку мають дистанційний характер і не потребують безпосереднього контакту з предметами, тому на них спираються всі види мистецтва. „Всі ці сенсорні системи (мовна, слухова, зорова, просторово-орієнтаційна) включені в постійну практичну діяльність і служать засобом зв'язку в процесі спілкування і повсякденного регулювання актів поведінки. ...Будь-яка сенсорна функція означає свій дійсний потенціал лише в тому випадку, якщо знаходиться систематично в стані корисного для її оптимальної (а не тільки посиленої) напруги” і в рівній мірі це положення відноситься і до вищих психічних функцій людського інтелекту [1, с.108].

На думку П. Гаврилюка, емоційна оцінка ситуації відбувається півсвідомо, тому некоректно виводити природу естетичних емоцій тільки зі свідомості людини, зумовленої діяльністю кори головного мозку, адже остання існує лише для здійснення зв'язку емоцій з інтелектом, надає емоціям суб'єктивної мотивації, що і призводить до набуття ними більш витонченого, культурного і індивідуального характеру. Півсвідомо оцінює людина і деякі „гарні форми” (ритмічність, кольорову і звукову гармонію, певні пропорційні співвідношення та ін.), здатність до оцінки яких зумовлена генетично.

Завдяки настановам, що являють собою комплекс перцептивних образів як еталонів необхідних цінностей (Д. Узнадзе та ін.), особистість, включена в певне середовище, розпізнає його за принципом ціннісної характеристики. Така частина еталонних мірок, що надається живим істотам у спадок у вигляді певних безумовних рефлексів, зустрічається вже на рівні нижчих тварин і людини (І. Павлов).

Найбільш повно створення таких еталонних мірок як інтеграції найрізноманітніших асоціацій, що абстрагуються людиною з навколишнього середовища, виявляється у застосуванні життєвого досвіду, адже „основною умовою створення асоціативних еталонів є багаторазове повторення тих самих якостей в об'єктах зовнішнього середовища” і „це повторення надає індивіду можливість абстрагуватися від конкретних носіїв цих якостей і оперувати в сприйнятті лише абстрактними ознаками як сигналами певних цінностей...” [3, с.43]. В зв'язку із цим П. Гаврилюк зазначає, що величезне значення в формуванні настановних мірок сприйняття людини належить культурі і це надає можливість використання цінного досвіду людства в освіті і вихованні.

Своєрідним психофізіологічним утворенням називає П. Гаврилюк і *інтерес*, що є активним емоційним станом, зумовленим не стільки потребами, скільки почуттям приємного, яке виникає від задоволення відповідних потреб. Суть інтересу як ціннісного відношення – це бажання чогось конкретного, захоплення ним, тому «заради цих насолод

тварина і людина, власне, і шукають певні цінності, маючи у своїй психіці, перш за все, еталони очікуваних задоволень (А. Івін та ін.) [3, с.43]. Вчені встановили (Д. Вулдрідж, І. Литинецький, Р. Шовен та ін.), що такими стимуляторами насолод, які викликають не пересичення ними, є як натуральні витвори природи, так і штучно створені людиною аналогічні речі. Взяті абстраговано від предметності, кольорові, звукові та об'ємні комбінації, створені природою, подобаються людині незалежно від рівня його соціалізації і тому можуть бути віднесеними до так званих „абсолютних” естетичних цінностей, „гарних форм” (Г.Фехнер та ін.) [3, с.46].

Загальноприйняте (А. Комарова, Н. Крилова, Ю. Лукін, А. Молчанова, В. Скатерщиков та ін.), що в естетичній свідомості естетичне почуття і естетичні потреби тісно пов'язані з естетичними смаками, поглядами та ідеалами які, відображаючи естетичну дійсність, впливають і на естетичну діяльність людини. А. Молчанова зазначає, що естетичний смак практично існує як синтез, специфічне співвідношення декількох сторін, об'єднує елементи в єдину систему і робить їх специфічною здатністю естетичного відображення. Іншими словами – це „безпосередньо від особистості вихідна цілісна реакція на естетичний об'єкт” [11, с.20]. Естетичний смак характеризується як здатність чуттєвого відображення естетичного; усвідомленого (теоретичне мислення, включаючи естетичні погляди), розумного сприйняття естетичних предметів чи явищ, як здатність емоційної оцінки естетичних якостей прямого співставлення їх з рівнем особистих естетичних потреб [11, с.57]. Виступаючи своєрідним „регулятором естетичного сприйняття людиною світу і естетичної діяльності, естетичний смак втілює в собі естетичне відношення окремого індивіда до конкретних явищ природи і суспільства, результатів естетичної діяльності в плані їх позитивної і негативної оцінок” [6, с.43].

Н. Крилова зазначає, що естетичний смак, визначаючи відношення до того чи іншого предмету, явища, за своїми функціями і змістом є комплексним вираженням особливостей естетичної культури особистості. Складний характер його прояву як однієї зі сторін естетичного відношення має діалектичну природу: він, водночас, індивідуальний і загальний, інтуїтивний та логічний, нормативний і оригінальний, об'єктивний і суб'єктивний [8, с.42]. О. Архангородська напряму визначає естетичний смак як інтегративний показник естетичної культури особистості і вказує на необхідність залучення засобів вікової та соціальної психології, теоретичної та прикладної педагогіки задля вирішення широкого кола питань, пов'язаних з ним [15, с.28].

Розкриваючи педагогічний аспект естетичного смаку, В. Скатерщиков наголошує, що естетичний смак виступає концентрованим вираженням естетичного досвіду, який спрямовує оцінку і дії людини, тому виховання естетичного смаку – одне з найбільш складних завдань, а успішне її здійснення є важливим

критерієм ефективності естетичного виховання. „З вихованням смаку особистості естетичні погляди суспільства, його естетичні принципи і настанови перетворюються в глибокі, обґрунтовані естетичні переконання людини і роблять його естетичними звичками. Саме естетичний смак як внутрішній потяг до конкретного акту поведінки, до оцінки своєї діяльності і вчинків, вигляду, манери дії інших людей, до естетичної оцінки предметів і явищ навколишнього світу, характеризує реальну естетичну свідомість, правдиві естетичні потреби і прагнення особистості. Естетичний смак і створені на його основі продукти складають реальність естетичної свідомості особистості” [14, с.83].

Через естетичні смаки і погляди особистості, що уособлюють в собі поняття одиничного виявляється *ідеал* в розумінні загального. Ціла низка різноманітних смаків і поглядів, що відображують багатство і різнобічність явищ і предметів дійсності, можуть вкладатися в один або декілька суспільних ідеалів і носити різні оцінні характеристики. Якщо мова йде про естетичний ідеал особистості, то за словами В. Корнієнко – „це загальна міра прекрасного. В ньому відображена реальна міра самого суспільства, яким напрацьовано цей ідеал. В межах міри можливо будь-яка різноманітність поглядів, думок, смаків, оцінок та ін. Вихід за межі означає перехід в іншу якість, тобто на позиції іншого ідеалу” [7, с.178].

А.Комарова вважає, що естетичний ідеал є вищим проявом естетичної свідомості і відображує уявлення про досконалість предметів і явищ дійсності, прекрасному способі життя людей, гармонійну людину [6, с.45]. У М. Киященка він виступає образним програмно-прогностичним узагальненням досконалих рис реальних явищ і нормативно-ідеальних уявлень людей про них [5, с.159]. На образному характері естетичного ідеалу наголошує і В. Скатерщиков, визначаючи його як „естетичне уявлення про вище втілення прекрасного, цілісний образ довершеної краси” [4, с.150]. На думку Н. Крилової естетичному ідеалу властива функціональна різноманітність: в залежності від ситуації він може виступати як мета і цільова програма відношення, як норма й еталон, як критерій оцінки і діяльності, як зміст конкретного твору мистецтва, що дозволяє йому впливати на механізм естетичного відображення, переживання, мети, нормоутворення, регуляції естетичної діяльності. „В діалектичній стороні естетичного ідеалу поєднані дійсне, можливе, необхідне та ідеальне” [8, с.47].

Отже, характер і ступінь розвитку естетичного почуття і естетичного смаку, їх виховання є важливим фактором формування естетичної культури особистості, адже вони є одними із засобів ствердження людини в його перетворюючому відношенні до дійсності. Здатність сприймати прекрасне і насолоджуватися ним виступає тим збудником, без якого неможлива реалізація людиною потреби в ствердженні прекрасного у всіх без виключення сферах діяльності [6, с.42]. В свою чергу, ступінь і характер естетичного засвоєння дійсності

суспільством, рівень розвитку мистецтва, естетичні ідеали, погляди, теорії також впливають на розвиток естетичної культури особистості.

Таким чином, помилково було б звести виховання естетичної культури особистості тільки до виховання засобами мистецтва. Тут необхідний дійсно гармонійний розвиток особистості, розкриття всього її творчого потенціалу за рахунок існуючого взаємозв'язку внутрішніх елементів естетичної свідомості на побутовому, теоретичному, світоглядному (ідеологічному) та соціально-психологічному рівнях, детермінованості її естетичною діяльністю. „Необхідно пройти цілу драбину ступенів, щоб прочистити розум, око і вухо. Необхідно ще й навчитися користуватися продуктами культури. Необхідно ввести їх в життєву потребу” [16, с.68].

Отримані результати надають нам можливість для подальшого теоретичного та методичного обґрунтування концептуальних засад формування естетичної культури, зокрема майбутніх дизайнерів у вищих навчальних закладах України, визначення її рівнів, показників та критеріїв сформованості.

Список використаної літератури

- 1. Ананьев Б. Г.** Избранные психологические труды в 2-х т. / Б. Г. Ананьев. – М. : Педагогика, 1980. – Т.1. – 1980. – 346 с.
- 2. Выготский Л. С.** Психология искусства / Л. С. Выготский. – М. : Искусство, 1986. – 573 с.
- 3. Гаврилюк П. И.** Эстетическая культура и социальный прогресс / П. И. Гаврилюк. – К. : Наукова думка, 1978. – 242 с.
- 4. Герман Ш. М.** Беседы об эстетике / Ш. Герман, В. Скатерщиков. – М. : Знание, 1982. – 224 с.
- 5. Киященко Н. И.** Теория отражения и проблемы эстетики / Н. Киященко, Н. Лейзеров. – М. : Искусство, 1983. – 224 с.
- 6. Комарова А. И.** Эстетическая культура личности / А. И. Комарова. – К. : Вища школа, 1988. – 152 с.
- 7. Корниенко В. С.** О законах красоты / В. С. Корниенко. – Х. : Изд-во Харьковского ун-та, 1970. – 224 с.
- 8. Крылова Н. Б.** Эстетическое отношение. Содержание и функции / Н. Б. Крылова. – М. : Знание, 1980. – 64 с.
- 9. Кунчева Л. И.** Эстетические взгляды общества и художественная культура / Л. И. Кунчева. – М. : Наука, 1979. – 248 с.
- 10. Леонтьев А. Н.** Деятельность. Сознание. Личность / А. Н. Леонтьев – М. : Политиздат, 1975. – 304с.
- 11. Молчанова А. С.** На вкус, на цвет... / А. С. Молчанова. – М. : Искусство, 1966. – 198 с.
- 12. Проблема ценности в философии** / [под. ред. А. Г. Харчева]. – М. : Наука, 1966. – 262 с.
- 13. Психология процессов художественного творчества** / [отв. ред. Б. С. Мейлах, Н. А. Хренов.]. – Л. : Наука, 1980. – 284 с.
- 14. Скатерщиков В. К.** Об эстетическом вкусе / В. К. Скатерщиков. – М. : Педагогика, 1974. – 169с.
- 15. Эстетика и жизнь: Общие проблемы эстетики** / [редкол. М.Ф.Овсянников и др.]. – Вып. 6. – М. : Искусство, 1979. – 295 с.
- 16. Этика и эстетика** : Актуальные проблемы нравственного и эстетического воспитания молодежи : респ. межвед.

науч. сб. / [отв. ред. Л. Т. Левчук]. – Вып. 29 – К. : Вища школа, 1986. – 137 с.

Томашевський В. В. Естетична культура як психолого-педагогічна категорія.

Стаття присвячена аналізу і з'ясуванню окремих структурних компонентів естетичної культури особистості, а саме естетичної свідомості особистості і її категоріям (естетичне почуття, естетична емоція, естетична оцінка, естетична потреба, інтерес, естетичний смак, естетичний ідеал, естетичні погляди), розкриттю психологічних механізмів протікання цих процесів, їх взаємозв'язку і ролі, яку вони відіграють у педагогічному процесі.

Ключові слова: естетична культура, естетичне почуття, естетичний смак, естетичний ідеал, естетичні погляди.

Томашевский В. В. Эстетическая культура как психолого-педагогическая категория.

Статья посвящена анализу и выяснению отдельных структурных компонентов эстетической культуры личности, а именно эстетического сознания личности и его категориям (эстетическое чувство, эстетическая эмоция, эстетическая оценка, эстетическая потребность, интерес, эстетический вкус, эстетический идеал, эстетические взгляды), раскрытию психологических механизмов протекания этих процессов, их взаимосвязи и роли, которую они играют в педагогическом процессе.

Ключевые слова: эстетическая культура, эстетическое чувство, эстетический вкус, эстетический идеал, эстетические взгляды.

Tomashevsky V. V. Aesthetic Culture as Psychological and Pedagogical Category

Article is devoted to analysis and elucidation of separate structure components of personality's aesthetic culture such as personality's aesthetic consciousness (aesthetic feeling, aesthetic emotion, aesthetic estimation, aesthetic necessity, interest, aesthetic taste, aesthetic ideal, aesthetic ideas), to uncover of psychology machinery of the proceeding this processes, their correlation and role, which they playing in the pedagogical process.

Key words: aesthetic culture, aesthetic feeling, aesthetic taste, aesthetic ideal, aesthetic ideas.

Стаття надійшла до редакції 16.02.2013 р.

Прийнято до друку 31.05.2013 р.

Рецензент: к. п. н. Сбітнева Л. М.